

Kinnitatud direktori käskkirjaga 06.10.2023 nr 1-1/3
Kooskõlastatud õppenõukogu poolt 31.08.2023 nr 1-5/9
Kooskõlastatud hoolekogu poolt 28.09.2023 nr 1-5/1

HILARIUSE KOOLI ÕPPEKAVA ÜLDOSA

Tallinn 2023

1. Õppekava koostamise põhimõte.....	2
1.1. Kooli eripära, visioon, missioon, tunnuslause ja põhiväärtused.....	2

1.2. Kooli filosoofia.....	3
2. Põhihariduse alusväärtused, õppe- ja kasvatuse eesmärgid, nõuded õpikeskkonnale.....	5
2.1. Põhihariduse alusväärtused.....	5
2.2. Õppe- ja kasvatuse eesmärgid.....	6
2.2.1. Toimetulekuõpe.....	6
2.2.2. Hooldusõpe.....	7
2.3. Nõuded õpikeskkonnale.....	7
2.4. Pädevused.....	8
2.4.2. Hooldusõppes taotletavad pädevused.....	10
3. Õppe- ja kasvatus/arendustegevuse põhimõtted.....	10
4. Õppe ja kasvatuse korraldus ja ajakasutus.....	13
4.1. Kooli vastuvõtmine.....	13
4.2. Kooli päevakava.....	14
4.3. Õppeaja ja etappide kestus.....	14
4.4. Individuaalõppekava (IÕK) koostamise alused.....	15
4.5. Hindamine.....	16
4.6. Klassi ja põhikooli lõpetamine, nominaalne õppeaeg.....	19
4.7. Lisaõpe põhikooli lõpetanutele.....	19
4.8. Loovtöö korraldamise põhimõtted.....	20
4.9. Distsantsõppe korraldamise alused, tingimused ja kord.....	21
4.10. Karjääriinfo ja nõustamise korraldus.....	22
4.11. Vanemate teavitamine ja nõustamine.....	22
5. Üldine õppeprotsess, selle diferentseerimine ja planeerimine.....	23
5.1. Põhitunni ülesehitus.....	23
5.2. Nädala tööütm.....	23
5.3. Epohhiõpe.....	24
5.4. Kooliaasta rütm.....	24
5.5. Läbivad teemad.....	24
5.6. Õppekava mitmekesistamiseks ja õppetöö toetamiseks kavandatud tegevused.....	25
5.7. Õppekava rakendamist toetavad tegevused ja tugiteenused.....	26
5.8. Õpetaja tööplaani ja tugispetsialisti tööpäeviku koostamise põhimõtted.....	26
5.9. Valikõppeained.....	27
6. Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	27
LISA 1 Individuaalne õppekava.....	28
LISA 2 Klassitunnistus.....	31

1. Õppekava koostamise põhimõte

Tallinna Hilariuse Kool on erivajadustega laste kool. Hilariuse Kooli õppekava on kooli õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud „Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava” lisa 2 Toimetulekuõpe ja lisa 3 Hooldusõppe alusel ja järgides Waldorfpedagoogika põhimõtteid. Koolis saavad õppida mõõduka vaimupuudega õpilased, kes on koolivälise nõustamismeeskonna poolt suunatud toimetuleku ja hooldusõppele. Kool pakub erituge.

Hilariuse Kooli õppekavade koostamine põhineb:

1. Põhikooli riiklik lihtsustatud õppekava Lisa 2 (toimetulekuõpe) ja Lisa 3 (hooldusõpe) ning waldorfkoolide õppekava põhimõttele;
2. Hilariuse Kooli õppekava;
3. Klasside õpetajate ja aineõpetajate töökavad;
4. Individuaalsed õppekavad (IÕK-d).

1.1. Kooli eripära, visioon, missioon, tunnuslause ja põhiväärtused

Hilariuse Kool on väike ja lapsesõbralik waldorfpedagoogiline õppeasutus. Kool pakub rahulikku õpikeskkonda, võimetekohast õpet, tugiteenuseid, huvitegevust ning lapsehoiuteenust.

Kooli visioon: Olla kaasaegne, sõbraliku õhkkonnaga kool, kus arendatakse õpilaste sotsiaalseid ja praktilisi oskusi waldorfpedagoogika kaudu.

Kooli missioon: Hilariuse Kool on loomingulise õpikeskkonnaga õpilase individuaalset eripära arvestav kool.

Tunnuslause: Väärtustades teineteist.

Põhiväärtused:

1. Waldorfpedagoogilised põhimõtted: lapse vaimu, keha ja hinge arendav eakohane õpikeskkond.
Arendame iga lapse ainuomaseid individuaalseid omadusi, toetame neid igakülgset läbi mõtlemise, tunnete ja tahte arendamise, meie õppetegevus on tasakaalukas ja lõimitud õppeainetega.
2. Võrdsus, hooliv ja lugupidav suhtumine, erinevuste arvestamine, austus, sallivus.
Hoolime iga lapse ja töötaja tervisest, heaolust, arengust ning saavutustest. Arvestame iga lapse ja töötaja individuaalsusega, kohandame õpikeskkonda, oleme tolerantsed ja abivalmid. Oleme mõistvad ja sallivad erinevuste suhtes. Austame teineteist.
3. Loomingulisus ja professionaalsus.
Oleme loomingulised, millega kaasneb vastutus. Arendame pidevat enesetäiendamist ja enesearengut. Jagame üksteisega kogemusi.
4. Koostöös toimiv meeskond.
Oleme toetav ja mõistev meeskond. Loomes üheskoos sotsiaalse ja füüsilise keskkonna, mis tagab igapäevase heaolutunde. Arendame ka spetsialistide omavahelist koostööd. Arendame tihedat koostööd ning suhtlemist kooli ja lapsevanemate vahel.

5. Huumor ja rõõm, positiivsus.
Oleme positiivsed ja heatahtlikud üksteise suhtes. Teeme oma tööd rõõmuga.
Leiame igast raskest olukorrast väljapääsu.

1.2. Kooli filosoofia

Pedagoogilises osas rakendatakse waldorfpedagoogikat. Selle järgi toimub õpetus ühe-ealiste lastega klassi vormis, eeldades üldise arengu eakohalisust. Klassis õpetamisel on väga oluline sotsiaalne element, mis liidab klassikollektiivi ühtseks tervikuks ja soodustab laste arengut. Kool on inimeste kohtumise koht, mille sisemine tuum on inimese areng.

Õppeplaani aluseks on laste üldine arengukäik. See areng on kantud lapse sisemistest arenguseaduspärasustest. Laps integreerub oma arengus erinevate eluvaldkondadega. Need valdkonnad ilmuvad õppeplaanis kui õppeained, mis on lapsele vastavas eas vajalikud. Antud õppekava elu- ja toimetulekuõppe juhtmotiivide aluseks on Eesti Waldorfkoolide waldorfõppekava juhtmotiivid klassiti, kuid mille põhimõtted on kohandatud Hilariuse kooli lastele, sest erivajaduste laste hingelised vajadused vastavad normintellektiga laste vajadustele ja neile tuleb pakkuda samasugust hingelist vaimutoitu. Õpetaja ülesanne on anda hingelist toitu lapsele arusaadavas vormis ja lihtsuses.

1.2.1. Õpetaja roll

Õpetaja loob eeldused, et oskused ja teadmised ilmuvad lapse enda arengust. Selleks peab õpetaja püüdluseks olema aidata lapsel ainet mitmekülgset (jutustuste, luuletuste, laulude, maalimise, joonistamise, mängu, liikumis- ja rütmiharjutuste, jne. läbi) hinges läbi töötada, nii et laps saaks luua ainega elulise suhte.

Metoodiliselt on oluline, et õpetajad, kes saavad lapse arengut, on ise inimesed, kes viivad oma ülesandeid loovalt ellu. Selleks vajab õpetaja pidevat koostööd oma kolleegidega, jätkuvat enesekoolitust ja täiendamist ning püüdlust jõuda lapse sügava mõistmiseni. Õppetöö viljakuse alus on ka õpetajate head suhted laste ja lastevanematega ning koolis valitsev inimlik õhkkond.

Õppe- ja ainekava on väljendus edasiarenevast pedagoogikast, mida selle arengus kohandatakse ja täiendatakse. Selle elluviimise eest vastutab õpetajate kolleegium, mis käib vähemalt korra nädalas järjepidevalt koos.

Kolleegiumisse kuuluvad inimesed, kes oma töös on võtnud endale kandva vastutuse koolis rakenduva pedagoogika elluviimise eest. Samas kuuluvad kolleegiumisse ka need inimesed, kes lastega töötades alles tutvuvad pedagoogikaga.

Kolleegiumi kujunemine kooli kandvaks organismiks eeldab, et iga üksikindiviid saab loova töö tulemusena jagada teistega oma kogemusi ja leida sellele positiivse ja täiendava vastukaja. Pind, mis sellest viljakalt ja ühiselt läbi elatud koostööst tekib, on vaimne alus, mis võimaldab üksikindiviidil oma mandaadis (otsustusõiguses) iseseisvalt tegutseda ja olla kooskõlas teistega. Õpetaja otsib ja määrab ise töö vajadusest lähtuvalt oma töövormi.

1.2.2. Tervikliku inimese areng

Terve lapse areng on ka vaimupuudega lapse arengu aluseks. Seetõttu lähtutakse antud õppekava koostamisel waldorfpedagoogilise õppekava ülesehitusest, kus kasvatus ja õpetuse lähtepunktiks peetakse terve inimese arengu seaduspärasusi.

Õpetuse sisu, maht aines arengutasemeti ning raskusastmete kaupa ja metoodilised alused saavad mõistetavaks mainitud arengukäsitluse kontekstis. Inimese psüühikas (hinges) toimivad kolm osapoolt:

- mõtlemine;
- tundeelu;
- tahe.

Nende osapoolte intensiivne kujunemine toimub lapse ja nooruki arengu erinevatel perioodidel:

- tahe (väljendub tegutsemises) on arengukeskmes koolieelses eas;
- kooliküpsusest murdeeni on valdav individuaalse tundeelu väljakujunemine;
- iseseisev mõtlemisvõime kujuneb välja murdeest täiseeni.

Põhikooliiga on valdavalt tundeelu kujunemise aeg, mille lõpuks hakkab endale kohta võitma iseseisva mõistelise (abstraktse) mõtlemise areng. Üleminek ühest perioodist teise ei toimu järsult. Kolme esimese õppeaasta vältel toimub tahteelu arengus veel palju märkimisväärset. Seetõttu on õpetuses ja kasvatuses sel perioodil palju praktilist. Samal ajal õpetusest elava kujutluse loomine hooldab ja vormib iseseisvumist alustavat tundeelu.

1.2.3. Tegevuslik, kunstiline ja intellektuaalne aspekt kasvatuses ja õpetuses

Tegutsemine aktiveerib ja arendab inimest ning hoiab tahte erksana. Tahtejõu rakendamise tegevuses tugevdab inimese minakogemust, ehitab üles identiteedi ja kujundab tervet eneseusaldust.

Praktilistel ning kunstiainetel on suur osakaal läbi terve põhikooliea. Need aktiveerivad ja elavdavad õpilasi, seeläbi mõjutavad ka soodsalt intellektuaalset arengut. Õpetajal tuleb jälgida lapse tervislikku seisundit, üldist elujõulisust ja tegutsemisvalmidust ning suunata lapse praktilist tegutsemist.

Kujutlusvõime, millel põhineb hilisem iseseisev mõtlemine, hakkab arenema käe liikumistunnetuse toimele. Sel põhjusel on kujutlusvõime arengut võimalik toetada tegevusliku õpetuse ja kasvatuses läbi.

Lapse võime teadvustatud intellektuaalseks tööks on esialgu väike. Märkimisväärne on seevastu tema võime õppida alateadlikult ümbrust jäljendades ja selles toimides. Tegutsemisel põhinev õpetus I arengutasemel talletub teadvuse sügavamatele tasanditele, kust hilisematel kooliaastatel on võimalik see tõsta teadvusesse. Selline õpetus kujundab abstraktsele mõtlemisele vajaliku aluspõhja ja arvestab erinevaid teadvus- ja tegutsemistasandeid. Sel viisil teostub üldine taotlus õpetada nii, et omandamine ei jääks

pinnapealseks. Õpilane saab õppimisest rahulduse, kui ta midagi oskab, mitte kui ta vaid teeb. Nii jääb õpihuvi püsima.

Tegutsemine mõjutab alateadvust ja loob läbi kordamise harjumusi ja hoiakuid. Ennekõike kujundab praktiline aspekt õpetuses harjumust selliseks töösse suhtumiseks, mis juurdub loomulikus mängurõõmus.

Kunstilise kasvatuse valdkonda kuulub lisaks nn. kunstiainetele (käeline tegevus, muusika) ka elava ettekujutuse loomine jutustavates ainetes (elu- ja toimetulekuõpetus, eesti keel). See on keskne õpetamismeetod kooliküpsuse ja murdeea vahelisel ajal. Praktikas tähendab see jutustuste ja võrdluspiltide kaudu õpetamist. Õpilaste jaoks on õpetus seega kunstiline elamus. Et toetada teadlikult lapse tundeelu väljakujunemist, peab õpetaja teadma tundeelu arengu seaduspärasusi. Tundeelu on tahte ja mõtlemise vahel vahendaja rollis.

Intellektuaalse aspekti eesmärgiks on anda õpilasele kooliaastate vältel teoreetiline üldharridus sellisel määral ja vormis, mille õpilased suudavad isiklikult omaks võtta.

Kõigil arengutasemetel ei tohiks teoreetilisi teadmisi vahendada mõistelises intellektuaalses vormis. Oma teadvuse iseärasuse tõttu ei ole laps võimeline mõistetena pakutud teadmisi isiklikuks teadmiseks muutma. Teadmised tuleks vahendada peajasjalikult kunstilist ja tegevuslikku printsiipi kasutades. Murdeeas ärkab loomulik üldine huvi intellektuaalsete teadmiste vastu kui seda ei ole maha surutud või lüüdatud varasema väliseks jääva mõistelis-intellektuaalse materjali ülepakkumisega.

Õpilase tunnustamise ja edukuse tunne ei tohiks üheski vanuseastmes põhineda intellektuaalse õppimise tulemusel. Õppida tuleks huvist või siis omakasust sõltumatust kohusetundest lähtuvalt.

2. Põhihariduse alusväärtused, õppe- ja kasvatuse eesmärgid, nõuded õpikeskkonnale

2.1. Põhihariduse alusväärtused

Põhihariduses toetatakse võrdsel määral õpilase vaimset, füüsilist, kõlblist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Kool loob tingimused õpilaste erisuguste võimete tasakaalustatud arenguks ja eneseteostuseks ning teaduspõhise maailmapildi kujunemiseks. Kool kujundab väärtushoiakuid ja -hinnanguid, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoimimise aluseks.

Riiklikus õppekavas oluliseks peetud väärtused tulenevad „Eesti Vabariigi põhiseaduses”, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis, lapse õiguste konventsioonis ning Euroopa Liidu alusdokumentides nimetatud eetilistest põhimõtetest. Alusväärtustena tähtsustatakse üldinimlikke väärtusi (ausus, hoolivus, aukartus elu vastu, õiglus, inimväärikus, lugupidamine enda ja teiste vastu) ja ühiskondlikke väärtusi (vabadus, demokraatia, austus emakeele

ja kultuuri vastu, patriotism, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, keskkonna jätkusuutlikkus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus).

Uue põlvkonna sotsialiseerumine rajaneb eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ühiskõrvaltuste ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaavutuste omaksvõtul. Tugeva põhikõrvaldusega inimesed suudavad ühiskõrvaldusega integreeruda ning aitavad kaasa Eesti ühiskõrvalduse jätkusuutlikule sotsiaalsele, kultuurilisele, majanduslikule ja ökoloogilisele arengule.

2.2. Õppe- ja kasvatuse eesmärgid

2.2.1. Toimetulekuõpe

Põhikõrvalduse sihiseade toimetulekuõppes on toetada erituge vajava õpilase arengut ning tema kujunemist Eesti kodanikuks, kes tuleb eluga toime tuttavates tingimustes, teeb võimetekõrvaldusest praktilist tööd ja on teadlik enda kuulumisest oma rahva ja Eesti kodanike hulka.

Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõrvaldtest, et igaühel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse õpilaste arengutasemest õppeainete kaupa, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi. Õppimise edukus sõltub õpilase individuaalsest võimekõrvaldusest ja tema individuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkõrvaldusest. Õppekõrvalduse taotleb iga õpilase arengu toetamist. Õpetamine toimub iga õpilase arengutaseme ja arenguvõimaluste hindamise alusel kasutades eripedagoogilisi meetodeid. Õppetõõ kavandamine toimub keskõrvalduse printsiipi järgides. Õppetõõd kavandades arvestatakse nii klassi tervikõrvalduse kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase lähimat arenguvõimaldusest arvestades, varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abiosakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.

Arendamist vajavad õpilaste psüühilised protsessid (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine), tunde- ja tahtõrvalduse, psüühomotoorika, suhtlemine ja hoiakud. Õpetamise ja arendamise eesmärgiks on õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek sotsiaalses keskkõrvalduses.

Õppe- ja kasvatustõõ toimub võimalikult elulises keskkõrvalduses jõukõrvaldusest praktilises tegevuses, millega kaasneb suuline kõrvalduse ja/või alternatiivsete suhtõrvaldusevahendite kasutamine. Õppe- ja kasvatustõõga taotletakse, et õpilane omandaks jõukõrvaldusest praktilised oskused ja vajalikud teadmised igapäevastes olukõrvaldustes toimetulekuks. Õpilast suunatakse täitma praktilisi ülesandeid koostõõgevuses ja eeskõrvalduse järgi, rakendama omandatud oskusi kasnäidise, lihtsa suulise korralduse alusel või mälupildile toetõõdes iseseisevalt. Oluline on kujundada õpilaste huvi võimalikult iseseisevalt tegeõõseda. Kujundatakse käitõõmist, sellele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist positiivset rõõõhutades.

Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistõõgevus. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende arengule vastavate tegevõõste valikut, jõukõrvaldusest õpitegevõõst, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevõõste pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Õpilane võõtab võimetekõrvaldusest osa oma tegevõõste kavandamisest ja tuleõõmuse hindamisest. Toimingute omandamine toimub tegevõõssammude ja osaõõskõõste kaupa, omandatud osatõõimingud ühendatakse toimingute ahelaks.

Õpioskuste kujundamist soodustavad õpilasega tegelevate täiskasvanute ühtsed nõudmised ja samalaadne abi. Tähtis on koostöö tugispetsialistide, õpetajate, lapsevanemate, jätkuõppe korraldajate, koolipidaja jt kooliväliste spetsialistide ja asutustega.

2.2.2. Hooldusõpe

Põhikooli sihiseade hooldusõppes on intellektipuudega õpilase isiksuse terviklik areng ja kujunemine Eesti kodanikuks, kes vastavalt oma eale ja võimetele osaleb ühiskonnaelus, tuleb võimalikult iseseisvalt toime eakohases igapäevaelus ja osaleb jõukohases töötegevuses. Hooldusõppe põhiülesanne on toetada erituge vajava õpilaste arengut, kujundada oskusi, vilumusi ja ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisharjumusi, mis on vajalikud igapäevaseks toimetulekuks erinevates inimrühmades ja kogukondades ning tööelus. Koolis luuakse õpilase arengut toetav keskkond, et saavutada õpilase isiksuse arengus parim võimalik ja sotsiaalselt tunnustatav tulemus.

Arendamise eesmärk on aidata kujuneda kodanikul, kes vastavalt oma arengutasemele õpib tajuma oma keha, märkab ja oskab õpitud moel märku anda oma põhivajadustest ja soovidest ning oskab oma võimete piires neid kas iseseisvalt või abiga rahuldada; omandab ja oskab kasutada verbaalseid, mitteverbaalseid ja/või alternatiivseid kommunikatsioonivahendeid oma võimete piires.

2.3. Nõuded õpikeskkonnale

Õppekeskkonnana mõistetakse õpilasi ümbritseva vaimse, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna kooslust, milles õpilased arenevad ja õpivad. Õppekeskkond toetab õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks, kannab põhihariduse alusväärtusi ja oma kooli vaimsust ning säilitab ja arendab edasi paikkonna ja koolipere traditsioone. Kool korraldab õppe, mis kaitseb ning edendab õpilaste vaimset ja füüsilist tervist. Õppekoormus vastab õpilase jõuvarudele.

Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamisel:

- osaleb kogu koolipere;
- luuakse vastastikusel lugupidamisel ja üksteise seisukohtade arvestamisel põhinevad ning kokkuleppeid austavad suhted õpilaste, vanemate, õpetajate, kooli juhtkonna ning teiste õpetuse ja kasvatusega seotud osaliste vahel;
- koheldakse kõiki õpilasi eelarvamusteta, õiglaselt ja võrdõiguslikult, austades nende eneseväarikust ning isikupära;
- jagatakse asjakohaselt ja selgelt otsustusõigus ja vastutus;
- märgatakse ja tunnustatakse kõigi õpilaste pingutusi ja õpiedu; hoidutakse õpilaste sildistamisest ja nende eneseusu vähendamisest;
- välditakse õpilastevahelist vägivalda ja kiusamist;
- ollakse avatud vabale arvamusevahetusele, sealhulgas kriitikale;
- luuakse õpilastele võimalusi näidata initsiatiivi, osaleda otsustamises ning tegutseda nii üksi kui ka koos kaaslastega;
- luuakse õhkkond, mida iseloomustab abivalmidus ning üksteise toetamine õpi- ja eluraskuste puhul;
- luuakse õhkkond, mis rajaneb inimeste usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel;

- korraldatakse koolielu inimõigusi ja demokraatiat austava ühiskonna mudelina, mida iseloomustavad kooliperes jagatud ja püsivad alusväärtused ning heade ideede ja positiivsete uuenduste toetamine;
- korraldatakse koolielu lähtudes rahvusliku, rassilise ja soolise võrdõiguslikkuse põhimõtetest.

Füüsilist keskkonda kujundades jälgib kool, et:

- kasutatavate rajatiste ja ruumide sisustus ning kujundus on õppe seisukohast otstarbekas;
- kasutatavate rajatiste ja ruumide sisustus on turvaline ning vastab tervisekaitse- ja ohutusnõuetele;
- kogu füüsiline õpikeskkond on õpilastele arusaadavalt struktureeritud ja varustatud visuaalsete viitade ning infomärkide või tegevusjuhenditega: fotod, pildid, PCS (Picture Communication Symbols) - piltidega; ruumid, sisseseade ja õppevara on esteetilise väljanägemisega;
- lähtutakse looduslähedase, naturaalse ja ökoloogilisuse printsiibist nii ruumide kui ka õppevahendite puhul;
- kasutatakse eakohast ning individuaalsele eripärale kohandatavat õppevara, sealhulgas nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ja vahendeid (sh tahvelarvutid);
- õpperuumides on õpilastel võimalus kasutada erinevaid õppematerjale, üldarendavaid materjale ja mänge;
- õpperuumides on õpilaste jaoks kasutamiseks ja tutvumiseks välja pandud valik eakohaseid raamatuid;
- kooli oma raamatute, õppekirjanduse ja õppemetoodiliste vahendite ruum sisaldab igapäevaseks õppetööks vajaminevaid teavikuid ja materjale. Õpilased saavad seal käia koos õpetajaga. Koos õpilastega saab külastada Sõle raamatukogu, mis on koolimaja vahetus läheduses;
- õppes on võimalused kasutada internetiühendusega arvutit ja esitlustehnikat, selleks on võimalusel igas klassis internetiühendusega arvuti;
- õppekööki ja tööõppe ruume (puutöö, savitöö, kangasteljed) saavad õpilased kasutada õpetaja juhendamisel ka tundidevälisel ajal;
- on olemas kehalise tegevuse ning tervislike eluviiside edendamise võimalused nii koolitundides kui ka tunniväliselt. Koos õpetajaga saavad õpilased käia suures võimlas jooksmas või palli mängimas, mattidega võimlemisruumis vaba aega veetmas või liikumist tegemas, kooli vahetus läheduses asuvatel mänguväljakutel mängimas ja ronimas, matkal Stroomi metsa terviseradadel;
- õppeks oleks võimalus ka õuesõppena looduses ja õppekava toetavates asutustes väljaspool kooli (nt Stroomi mets, Pahkla Camphilli küla, Rocca al Mare Vabaõhumuuseum).

Õpet võib korraldada ka väljaspool kooli ruume (sealhulgas kooliõues, looduses, muuseumides, arhiivides, keskkonnahariduskeskustes, ettevõtetes ja asutustes) ning virtuaalses õppekeskkonnas.

2.4. Pädevused

2.4.1. Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.

Toimetulekuõppes eristatakse üldpädevusi ja arengutasemetel taotletavaid pädevusi. Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu tunni- ja koolivälises tegevuses. Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad ning tugispetsialistid omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös.

Toimetulekuõppes taotletavad kohandatud üldpädevused on määratletud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist 4. Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

1) **kultuuri- ja väärtuspädevus** – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, mõistab, et inimesed võivad olla erinevast rahvusest, suhtub teistest rahvustest inimestesse sallivalt ja lugupidavalt; käitub vastavalt omandatud üldtunnustatud väärtustele ja kõlbluspõhimõtetele; teab Eesti kultuurile omaseid traditsioone ja kombeid, järgib neid teiste juhendamisel või eeskujul;

2) **sotsiaalne ja kodanikupädevus** – teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib ühiseluregleid kodus, koolis ja väljaspool kooli; arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi;

3) **enesemääratluspädevus** – orienteerub ümbritsevas keskkonnas, igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides; suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse; hoidub teadaolevatest ohtudest, oskab vajaduse korral abi küsida või seda kaaslasele pakkuda; järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise, on füüsiliselt aktiivne;

4) **õpipädevus** – õpib võimetekohaselt, kavandab suunamisel oma õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut; kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevases elus toime tulemiseks; täidab korrektelt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid; on huvitatud uute teadmiste ja oskuste omandamisest;

5) **suhtluspädevus** – mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid, väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil; 6) **matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus** – kasutab matemaatilisi oskuseid igapäevases elus toime tulemiseks; käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust; tuleb toime igapäevaste tehnoloogiliste vahendite kasutamisega;

7) **ettevõtlikkuspädevus** – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd, mõistab töö tegemise vajalikkust, suudab töö ajal alluda töödistsipliinile, teeb jõukohast tööd; on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks;

8) **digipädevus** – suudab vastavalt oma võimetele infotehnoloogilises maailmas toime tulla, kasutab eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult infotehnoloogilisi vahendeid ja vajaduse korral oma arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet.

Toimetulekuõppes tuleb arvestada õpilase arengutasemega eri õppeainetes. Õpe jaguneb kolmeks arengutasemeks. Õpilane võib olla eri õppeainetes erineval arengutasemel. Arengutasemetel taotletavad pädevused kirjeldavad kokkuvõtvalt õpilase arengut õpitulemuste omandamise kaudu. Õpitulemused esitatakse toimetulekuõppes kolme arengutaseme kaupa. Iga õpilasele koostatakse lähtuvalt tema arengutasemest õppeainete kaupa individuaalne õppekava.

2.4.2 Hooldusõppes taotletavad pädevused

Hooldusõppes õpivad õpilased oma võimete ulatuses:

- 1) tunnetama (ära tundma) ümbritsevat keskkonda ja tuttavas olukorras harjumuspäraselt käituma;
- 2) märku andma oma vajadustest ja väljendama jõukohasel viisil oma tundeid ümbritseva suhtes, eelistades positiivseid emotsioone;
- 3) sooritama tuttavas situatsioonis ja keskkonnas lihtsaid igapäevategevusi, osategevuste ahelaid (terviktegevusi);
- 4) sooritama praktilisi tegevusi koostöös täiskasvanuga, suhtuma positiivselt juhendaja või abistaja tegevusse (suunamine, füüsiline abi);
- 5) igapäevaselt tajuma ja väärtustama oma seotust tuttava rühmaga ning tegema jõukohasel viisil koostööd eakaaslastega;
- 6) osalema hinnangute andmisel ja oma igapäevaelu puudutavate otsustuste tegemisel ning sooritama valikuid vähevarieeruvates olukordades.

3. Õppe- ja kasvatus/arendustegevuse põhimõtted

Pedagoogika eesmärgiks toimetulekuõppes on mõjuda lapse arengut tasakaalustavana ja ravivana, mida toetavad erinevad teraapiad ja tugiteenused. Lähtutakse järgnevatest põhimõtetest:

- Terviklikkus - lähtutakse terviklikust inimpildist ja inimarengust. Intellektuaalse (vaimse) arengu kõrval on olulised ka emotsionaalne (hingeline) ja füüsiline (kehaline) areng, mis on omavahel mõjuvalt seotud. Seetõttu on intellektuaalne, kunsti- ja käsitöö alane õppetegevus omavahel integreeritud.
- Eakohasus – eeldatakse, et lapse terve (vaimne, hingeline ja kehaline) areng on kantud teatud seaduspärasustest, st igal lapsel on teatud vanuses teatud arengulised vajadused, mis väljenduvad ainekavades käsitletavates teemades. Vastavaid teemasid käsitledes äratatakse lapse hinges (psüühikas) huvi eakohaste teemade vastu. Seeläbi võib puudega laps areneda terve ja eakohase hingeeluga vaatamata oma intellektipuudele.
- Arengut soodustava keskkonna loomine – õpetajate kollegiaalse juhtimise alusel püütakse luua koolis üldine usalduslik “sotsiaalne õhustik”, mis sõltub kolmest olulisest lapse arengut soodustavast tegurist:
 - Eeskuju – lapse arengut mõjutavad teda ümbritsevad täiskasvanud inimesed;
 - Hingeline soojus – last armastavad õpetajad;
 - Vaimne järjepidevus – üks klassiõpetaja on võimaluse korral 1.-9. klassini.
- Individuaalne areng - üksiku inimese väärtuse määrab tema isikupärane vaimulaad ja kordumatu personaalsus. Õppekava ja individuaalne õppeplaan toetavad last tema individuaalsuses.
- Jõukohasus – õpetamine ja kasvatamine toimub jõukohase praktilise tegevuse protsessis, millega kaasneb õpilastele mõistetav verbaalne teave, et õpilased omandaksid jõukohased praktilised oskused ja selleks vajalikud minimaalsed teadmised igapäevastes korduvates situatsioonides toimetulekuks. Samas toimub õppimine võimalikult realses keskkonnas. Praktilise tegevuse baasil areneb suhtlemine ja kogemustele toetuv vaimne tegevus, kujunevad tunnetustegevuse elementaarsed oskused.

Hooldusõppes on arendamine ja õpetamine ühtne eesmärgistatud protsess.

- Hooldusõppe korralduses ja õppesisu valikul lähtutakse iga õpilase arengutasemest ja potentsiaalsetest võimetest toimida järjest iseseisvamalt. Õigus õppida reaaliseeritakse hooldusõppekava põhjal koostatud individuaalse õppekava alusel.

- Lähtutakse humanistliku abistamise põhimõtetest. Tähelepanu suunatakse iga lapse individuaalse eripära arvestamisele, sallivusele, teistele ja endale ohtlikust käitumisest hoidumisele.
- Hooldusõpe taotleb õpilase puuduliku arengu korvamist valdkondade kaupa, arvestades õpilase individuaalset arengupotentsiaali. Arengupuute osaliseks vähendamiseks rakendatakse pedagoogiliste vahendite spetsiifilist süsteemi. Õppe- ja arendustegevuse käigus arendatakse ja/või kujundatakse puuduvaid ja/või lokaalsetest anotoomilistest kahjustustest sõltuvaid spetsiifilisi funktsionaalsüsteeme.
- Õppeülesanded valitakse potentsiaalset arenguvalda arvestades: need sooritatakse vajaliku abiga, valdavalt koostegevuses. Praktilise tegevuse kaudu arendatakse lapse mootorikat, eneseteenindamise oskusi, elementaarset tunnetustegevust ja suhtlemist, kujundatakse hoiakuid. Individuaalsete õppekavade koostamisel arvestatakse ka isiklike rehabilitatsiooniplaane.
- Arendamise ja õpetamise suunitlus on võimalikult iseseisev eneseteenindamine. Arendatakse orienteerumisoskust lähimas ümbruses, mootorikat, sensomotoorseid oskusi ning elementaarset suhtlemist, sh võimaluse korral kõnet.
- Hooldusõpe suunab õpilast omandama eneseteeninduse elementaarseid oskusi, elus toimetuleku oskusi ning võimetekohast käitumist lähimas ümbruses ja sotsiaalses keskkonnas. Oluline on tegevuste harjutamine potentsiaalse arenguvalla piires, abi võimalikult täpne reguleerimine. Oluline on harjutamine tuttavas keskkonnas, pedagoogide ja lastevanemate kooskõlastatud tegevuses.
- Hooldus õppekava rakendamisel ja arendamisel arvestatakse konkreetse kooli ja klassi õpilastega. Tähtis on koostöö eripedagoogiga, õpetajatega, lapsevanematega, kutseõppe korraldajatega, valla või linna esindajatega ning vajaduse korral spetsialistidega koolis ja/või väljastpoolt kooli.
- Hooldusõppes toimub õpetamine **tegevusvaldkondade kaupa ja toetub õpilase sensomotoorsele arengule** (taju ja liigutuste seos). Harjutamine toimub minimaalsete tegevussammude/osaoskuste kaupa, omandatud osaoskusi rakendatakse ahelana. Õppimine toimub reaalses lähimas keskkonnas. Praktilise tegevuse baasil areneb suhtlemine ja kujunevad harjumused. Õpilased võtavad koostegevuses võimetekohaselt osa oma tegevuse jaoks vajalike vahendite valikust ja suudavad neid vähevarieeravas situatsioonis kasutada.

Õppe- ja arendusprotsessi käigus õpivad õpilased oma võimete ulatuses:

- tunnetama (ära tundma) ümbritsevat keskkonda ja tuttavas olukorras harjumuspäraselt käituma;
- märku andma oma vajadustest ja väljendama vähesel määral oma tundeid ümbritseva suhtes, eelistama positiivseid emotsioone;
- omandama lihtsaid oskusi või osaoskuste ahelaid tuttavas situatsioonis ja keskkonnas pideva korduva tegutsemise ja harjutamise tulemusel;
- sooritama omandatud toiminguid koostegevuses täiskasvanuga, positiivselt suhtuma abistaja tegevusse (suunamine, füüsiline abi);
- tegutsema koos juhendajaga, osalema toimingute sooritamisel vastavalt oma sensomotoorsele arengule;
- sooritama praktilisi valikuid vähevarieeruvates olukordades.

ABA metoodika on suunatud autismispektri häiretega laste arendamiseks ja õpetamiseks. Käitumuslik sekkumine on ennast tõestanud ühe meetodina õpiraskuste ületamisel, sotsialiseerimise oskuste parandamisel ja laste ühiskonda ning iseseisvasse ellu adapteerimisel. ABA teraapia klassi töö põhineb Rakendusliku käitumisanalüüsi (*Applied Behavior Analysis*) ehk ABA teraapia põhimõtetel.

ABA teraapia on intensiivne õppevorm, mis põhineb käitumistehnoloogiatel ja õpetamismeetoditel. ABA kui teadusharu uurib keskkonnategurite mõju käitumisele ning kujundab erinevaid võtteid käitumise muutmiseks. Meetodi efektiivsus on tõestatud üle 500 rahvusvahelise uuringu tulemusena ja aastatepikkuse rahvusvahelise praktikaga.

ABA klassi õpetaja kogub lapse kohta andmeid teda jälgides, vaadeldes tema oskusi ja käitumise eripärasid, kasutades selleks ABA teraapia raamistikus välja töötatud meetodeid, nagu:

- individuaalsete eelistuste välja selgitamine, analüüs ja kontroll,
- erinevate oskuste kindlaks tegemine spetsiaalsete testide abil (VB-MAPP, ABLLS-R, AFLS),
- otsene laste jälgimine,
- andmete kogumine käitumisprobleemide, nende sageduse, kestuse ja muude seonduvate tegurite kohta.

Saadud andmete põhjal luuakse õpilasele individuaalne programm, mis arvestab kooli õppekava nõudeid ja sisaldab eesmäärke, õppeprotsessi kirjeldust ja meetodeid.

Individuaalne õppekava sisaldab ABA teraapiast lähtuvaid eesmäärke õpioskuste ja sotsiaalsete oskuste kujundamiseks ning soovimatu käitumise korrigeerimiseks. Individuaalne programm kooskõlastatakse vanematega ja selle üle teostab järelevalvet õpilase juhendaja.

Õpilase areng on pideva jälgimise all, vajadusel tehakse individuaalses õppekavas parandusi, täiendusi ja muudatusi.

ABA teraapia klassi meeskonda kuuluvad:

õpilane, tugiisik, ABA teraapia klassi õpetaja, aineõpetajad, lapse vanemad või eestkostjad/hooldajad, kooli administratsioon ja juhendaja.

ABA teraapia sisaldab nii rühmatunde kui individuaalseid tunde.

Rühmatunnid on peamine tunnivorm ABA teraapia klassis. Rühmatundide käigus toimub:

- õpioskuste kujundamine vastavalt õppekavale, individuaaltundide käigus kujundatud oskuste kinnitamine,
- sotsiaalsete suhtlemisoskuste kujundamine.

Kohe hommikul toimubki esimene rühmatund, milleks on Hommikuring. Hommikuring algab tervitamisega, tehakse mõned võimlemisharjutused, vaadatakse üle, mis nädalapäeva, kuupäeva, kuu ja aastaajaga on tegemist ning visualiseeritakse päevakava. ABA klassi hommikuringi eesmärk on õpetada lapsi juhiseid järgima ja olema koos eakaaslastega ehk sotsialiseeruma.

Individuaaltundides töötatakse individuaalse õppekava järgi, korrigeerides käitumise eesmäärke. Individuaaltundides on õpetamise tõhusus kõrgem ja õpilane on uue õppematerjali omandamisel edukam.

Õppetundide välisel ajal toimub samuti pidev õppeprotsess, sest kinnitatakse nii rühmatundides kui individuaaltundides õpitud oskusi ja teadmisi ning rakendatakse neid sotsiaalsetesse koostöö-, suhtlemis- ja eneseteenindusoskustesse.

4. Õppe ja kasvatus korraldus ja ajakasutus

Õppetöö korralduslikuks aluseks on direktori poolt kinnitatud kooli päevakava ja iga klassi tunniplaan. Õppekasvatustöö sisuliseks aluseks on kooli õppekava mis on kooskõlas kooli arengukava, üldtööplaani, kooli kodukorra ja muu kooli dokumentatsiooniga.

Õppe ja kasvatus põhivorm on õppetund, milles lõimitakse erinevate õppeainete teemasid omavahel. Traditsioonilisi ainetunde ei korraldata. Keskendutakse ainekavades näidatud tegevustele ja teemadele, õpetamine toimub üldõpetuse põhimõtetel. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekäigu või ekskursioonina.

Õppetegevus toimub üldjuhul õpperühmades, kus arvestatakse iga õpilase arengutaset ja tagatud on individuaalne lähenemine. Õpperühmade komplekteerimisel on lähtutakse õpilaste arengutasemetest. Õppetööd viib rühmas läbi õpetaja, vajaduse korral koos abi-õpetaja(te) või õpetaja-abi(de)ga.

I kooliaste: 1.-3. klass, II kooliaste: 4.-6. klass, III kooliaste 7.-9. klass.

4.1. Kooli vastuvõtmine

Hilariuse koolis saavad õppida mõõduka vaimupuudega õpilased, kellel on eelnevalt puudeaste diagnoositud eriala spetsialisti poolt ja õpilane omab koolivälise nõustamismeeskonna soovitus toimetuleku või hooldusõppeks.

Õpilasi võtab vastu õppenõukogu poolt moodustatud komisjon. Kooli vastuvõtmine toimub järgmiselt:

- 1) Komisjoni liige/liikmed vestlevad lapsevanemaga.
- 2) Komisjoni liige/liikmed vaatleb, vestleb, tegeleb lapsega koostöövalmiduse ja kooliküpsuse kindlaks tegemiseks.
- 3) Komisjoni liikmed koos kooli õppenõukoguga teevad otsuse lapse võtmise või mittevõtmise kohta kooli.
- 4) Kooli direktor annab otsusest teada vanemale. Negatiivse otsuse korral annab vanemale teada otsuse põhjustest ja võimaluse korral soovitab teisi koole.

Vanematesse klassidesse vastuvõtmisel otsustatakse tema vastuvõtmine õpilase tervikliku arengu põhjal (intellektuaalsed, sotsiaalsed ja eneseteenindusoskused) ning lähtuvalt olemasolevast klassikomplektist. Õpilaste arvu klassis määrab vastavalt vajadustele ja võimalustele õppenõukogu. Klassi õpilaste arv ei tohi ületada riiklikult sätestatud õpilaste arvu klassis.

Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele § 49 rakendab ja korraldab kool õpilasele, kes tervises seisundist tulenevalt vajab koolis pidevat jälgimist või abistamist, koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ning õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul vanema nõusolekul osajaga õpet individuaalselt või rühmas või pidevat individuaalset õpet.

4.2. Kooli päevakava

Laste vastuvõtmine, lapsehoiuteenus 8.00 – 9.00
Õppetund 9.00 – 10.30
Toimetuleku oskuste harjutamine: teepaus 10.30-11.15
4. tund 11.15 – 12.00
5. tund 12.00 – 12.45
Lõunasöök 12.45 – 13.15
6. tund 13.15 – 14.00
7. tund 14.10 – 14.55
8. tund 15.05 – 15.50
Lapsehoiuteenus peale tundide lõppu kuni 17.00

4.3. Õppeaja ja etappide kestus

Õppeaasta kestab 1. septembrist järgmise aasta 31. augustini. Õppeaasta koosneb õppeperioodidest ja koolivaheaegadest. Õppeaasta pikkus on vähemalt 35 nädalat ja koolivaheaegade kehtestamisel lähtutakse haridus- ja teadusministri määrusest PGS § 24 lg 7 alusel ja hoolekogu, õppenõukogu ettepanekutest.

Õppe ja kasvatus ajakasutus (sealhulgas projekti-, õues- ja muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg) arvestab “Põhikooli ja gümnaasiumiseaduses” sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilaste suurima nädalakoormuse piiranguid ning tunnijaotusplaani.

Tunnijaotusplaani **toimetulekuõppes** on järgmine:

Õppeained	Õppetunde nädalas										
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Elu- ja toimetulekuõpe	4	5	5	5	7	7	7	7	7		
Eesti keel/ vene keel	4	5	6	6	6	6	6	6	6		
Matemaatika	2	3	4	4	5	5	5	5	5		
Kunst ja käeline tegevus	5	5	5	5	5	2	2	2	2		
Muusikaõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
Tööõpe						5	5	5	5		
Kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
Rütmika	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Valikõppeained							0	2	2		
Nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32	32	32

Hooldusõppes on nädalakoormus kõigil kolmel arengutasandil **maksimaalselt 20 tundi**. Hooldusõpe jaguneb tegevusvaldkondadeks, mis realiseeritakse praktiliste tegevuste käigus. Lähtutakse iga õpilase arengutasemest ja õppekavas fikseeritud tegevusvaldkondadest kolmel tasandil. Õppija arendustegevus planeeritakse tegevusvaldkonniti. Kogu õpe võib toimuda üleminekuga ühelt arengutasemelt teisele või ainult ühe arengutaseme piires. Hooldusõppe tegevus korraldatakse üldjuhul õpperühmadena, kus arvestatakse iga lapse arengutaset ja individuaalsust ning kus on tagatud individuaalne lähenemine.

Toimetulekuõppel olevatele õpilastele võib kohaldada tunnijaotusplaani erinevat tunnijaotusplaani. Erineva tunnijaotusplaani kohaldamisel võib õppeaineid liita ja ümber kujundada. **10. ja 11. klassi tunnijaotusplaani võib vähendada kuni 25 tunnini nädalas**, kui õpilase õpitulemused ei ole üheksa õpiaasta jooksul muutunud ja tema õpivõime on jätkuvalt madal. Õppekoormuse vähendamisel vähenevad ka taotletavad õpitulemused, erisused tunnijaotusplaanis kehtestatakse õpilase individuaalses õppekavas. Toimetulekuõppel õpilaste klassi tunnijaotusplaanis rakendatakse erisusi kooli hoolekogu nõusolekul ja need kehtestatakse kooli õppekavas.

Õppeained jagunevad kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks. Tööõppe ja valikainete sisu valitakse vastavalt kooli võimalustele ja lastevanemate ning õpilaste soovidele. Tööõpe võib sisaldada tööpraktikat, mille sisu esitatakse kooli õppekavas.

Õppetundide arv ja nende järjekord määratakse tunniplaanis. Põhiainetes toimub õppetöö tsükli- ehk ephhiõppena põhitunnis. Põhitunni (iga päev esimene tund) pikkus on 2 koolitundi. Õppetunnid on 45 minuti pikkused. Eesti keelest erinev õppekeel on vene keel, erisusi õppeainete nimetustes kooli õppetöös ei ole.

Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse **igale** toimetulekuõppel **õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK)**. Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.

4.4. Individuaalõppekava (IÕK) koostamise alused

Toimetulekuõppel õpilastele koostatakse igal õppeaastal individuaalne õppekava (IÕK) (Lisa 1). Selle koostamisel arvestatakse õpilase arengutasemeid, eeldatavaid õpitulemusi eri õppeainetes ning vajaduse korral erisusi õpilase õppekeeles.

IÕK koostamise põhimõtted:

- IÕK koostatakse igal õppeaastal **igale õpilasele**, mille esitamise tähtaja kinnitab õppenõukogu;
- IÕK koostamisel arvestatakse õpilase arengutasemeid, eeldatavaid õpitulemusi eri õppeainetes ning vajaduse korral erisusi õpilase õppekeeles;
- IÕK koostab klassi õpetaja, kaasates vajadusel aineõpetajaid või tugispetsialiste;
- IÕK koostatakse kooli õppenõukogu poolt kinnitatud ühtsele vormile (Lisa 1) ja esitatakse paber kandjal või elektrooniliselt, järgides andmekaitse seadust ja tagades juurdepääsu ainult kindlatele isikutele;

- koostamise järel toimub lapsevanemate/esindajatega arenguvestlus, kus arutatakse õpilaste edasijõudmist, arengut, probleeme, kooli ja kodu koostöövõimalusi. Arenguvestluste läbiviimise juhised on kinnitatud vastavalt Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 37 lg 6 ja 7 ja asub dokumendis „Hilariuse Kooli õpilaste arenguvestluste läbiviimise korras”;
- õpilase vanem/esindaja tutvub IÕK-ga ja kinnitab IÕK oma allkirjaga. Kinnitavad ka õpetaja ja direktor;
- Õpetaja teeb lapse arengu kohta märkmeid. Vajaduse korral korrigeeritakse individuaalses õppekavas püstitatud ülesandeid õppeaasta jooksul;
- õpetaja hoiab paberkandjal IÕK-d igapäevaselt oma töökohal Hilariuse Kooli ruumides õpilaste dokumentide kaustas;
- õpilaste dokumentide kausta säilitatakse arhiivis vastavalt asjaajamiskorrale.

IÕK koosneb järgmistest osadest:

- üldised andmed õpilase (sh vältimatu terviseinfo), vanemate ja kooli kohta;
- koostamise ja rakendamise aeg, koostamise alus;
- õppe läbiviimise eritingimused;
- oodatavad õpitulemused õppeainete kaupa;
- kooli poolt õpilasele rakendatavad tugimeetmed;
- hinnang õpitulemustele;
- eneseteenindus-, motoorsed oskused, vaimsed võimed, õpioskused, emotsionaalne seisund ja käitumine koolis;
- õppetöö korraldus kooli õppekava alusel valdkonniti koos eesmärkide, meetodite ja vahenditega;
- pikendatud õppe korral õppekoormuse vähendamisel vähenenud taotletavad õpitulemused, mis fikseeritakse koos erisustega tunnijaotusplaanis.
- osalemine ringides;
- vanema arvamus lapse õppimisest ja toimetulekust;
- koostamise ja täitmise seotud isikud (nimi, allkiri);

4.5. Hindamine

Toimetulekuõppes korraldatakse õppetöö ning õpikeskkond lähtudes iga õppija võimetest ja individuaalsetest iseärasustest. Õpitulemuste hindamine võimaldab motiveerida õpilast õppetöös osalema ja annab temaga tegelevatele täiskasvanutele infot õpilase arengutaseme kohta.

Õpitulemuste hindamine toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel. Õpieesmärkide saavutamise taset hinnatakse sõnaliste hinnangutega. Hindamisel kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas hindamise kohta sätestatud.

Toimetulekuõppel õpilaste hindamisel kohaldatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud eesmärgid, seades hindamisele järgmised eesmärgid:

- 1) toetada õpilase võimetekohast arengut;
- 2) motiveerida õpilasi õpiülesandeid sooritama ja märkama oma töö tulemuse vastavust näidisele või etalonile;
- 3) suunata õpilasel võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist;

- 4) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja potentsiaalse arengu toetamisel;
- 5) anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengu dünaamika kohta

Õppimise potentsiaalne edukus sõltub õpilase intellektipuude sügavusest ja lokaalsete anatoomiliste kahjustuste esinemisest, reaalne edukus on seotud tema individuaalseid iseärasusi arvestava õpikeskkonnaga. Õpilasel peab olema võimalus saada kohe konkreetne positiivne hinnang jõukohases tegevuses osalemise kohta.

Pädevuste saavutatud taset hinnatakse kahel viisil:

- 1) toimingute sooritamisega kaasnev või sellele vahetult järgnev emotsionaalne hinnang, mille põhieesmärk on motiveerida õpilast osalema tegevuses ja täitma jõukohaseid lihtsaid ülesandeid;
- 2) suuline või kirjalik hinnang õpilasega tegutsevate täiskasvanute jaoks.

Õpilasele antakse suuliselt konkreetne kirjeldav positiivne hinnang jõukohases tegevuses võimetekohase osalemise ja töö tulemuse kohta. Kirjeldav hindamine annab tagasisidet õpilasega tegelevatele täiskasvanutele tema arengudünaamika kohta. Hinnang antakse iga õpilase tegevusele ja õpitulemustele lähtuvalt individuaalse õppekava nõuetest ning õpilase tööle, arvestades tema võimeid. Õpilase arengut hinnatakse **sõnaliste hinnangutega**:

- „tuleb toime“ (TT)
- „tuleb toime abiga“ (TA)
- „ei tule toime“ (ET)

Hinnangut „tuleb toime“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb hästi toime“, „tuleb rahuldavalt toime“ või muul viisil. Hinnangut „tuleb toime abiga“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga“, „tuleb toime näidise või eeskuju järgi“, „tuleb toime koostevuses“, „tuleb toime füüsilise abiga“ või muul viisil. Hinnangut „tuleb toime“ ja „tuleb toime abiga“ täpsustatakse alati sõnalise kirjeldusega selle kohta, millega õpilane toime tuleb.

Hinnang „ei tule toime“ viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

Käitumist ja hoolsust hindab õpetaja koostöös aineõpetajatega igal poolaastal. Käitumise ja hoolsushinded märgitakse hinnangulehele ja õpilasraamatusse. Õpilase käitumise ja hoolsuse hindamise alusteks on kooli kodukorra täitmine, üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnormide järgimine koolis, õpilase suhtumine õppimisse, tema kohusetundlikkus, töökus ja järjekindlus õppeülesannete täitmisel:

- käitumis/hoolsushindega „eeskujulik“ hinnatakse õpilast, kellele üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnormide järgimine on harjumuspärane igas olukorras, kes täidab kooli kodukorra nõudeid eeskujulikult ja järjepidevalt, suhtub õppimisse ja ülesannetesse alati kohusetundlikult, õpib kõiki õppeaineid võimetekohaselt, on ülesannete täitmisel püüdlik, hoolas ja iseseisev;
- käitumis/hoolsushindega „hea“ hinnatakse õpilast, kes järgib üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme, täidab kooli kodukorra nõudeid, suhtub õppetöösse piisavalt

kohusetundlikult, on enamasti iseseisev ja hoolikas ning õpib enamasti võimete kohaselt;

- käitumis/hoolsushindega “rahuldav” hinnatakse õpilast, kes üldiselt järgib üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme ning täidab kooli kodukorra nõudeid, kuid kellel esineb eksimusi, mistõttu vajab ta pedagoogide ja lastevanemate tähelepanu ning suunamist, kes üldiselt täidab oma õppeülesandeid, kuid ei ole piisavalt järjekindel ega õpi kõiki aineid oma tegelike võimete ja arengutaseme kohaselt;
- käitumis/hoolsushindega “mitterahuldav” hinnatakse õpilast, kes ei täida kooli kodukorra nõudeid ega järgi üldtunnustatud käitumisnorme, ei allu õpetajate ega lastevanemate nõudmistele, ei õpi võimete kohaselt, suhtub õppimisse lohakalt ja vastutustundetult, ei täida tundides õpetajate nõudmisi, jätab sageli tegemata oma ülesanded koolis. Õpilase käitumise võib hinnata “mitterahuldavaks” ka põhjuseta puudumise korral, ebakõlbelise käitumise eest või õigusvastase teo eest.

Õpilase arengut kirjeldatakse:

- õpilasest lähtuvalt;
- väärtustades saavutatut;
- tunnustades õpilase toimetulekut;
- lähtuvalt arengust;
- väärtustades positiivseid hoiakuid ja huvi;
- arvestades õpilase individuaalset eripära.

Iga õpilase kohta koostatakse eKoolis **kokkuvõtlik hinnanguleht** poolaasta ja õppeaasta lõpus, mida välja ei prindita ega allkirjastata. Lisaks koostatakse **iga õpilase** kohta õppeaasta lõpus **kirjeldav klassitunnistus (Lisa 2)**.

Kokkuvõtlik hinnang on õppekavas ja õpilase IÕK-s planeeritud pädevustele ja õpiväljunditele antud sõnaline tagasiside. Õpetaja jälgib lapse arengut pidevalt, teeb selle kohta tähelepanekuid ja märkmeid, hinnates õpilase tulemusi lähtuvalt samalaadsete õpiülesannete keerukusest. Märkmete alusel korrigeerib vajaduse korral individuaalset õppekava. **Kirjeldav klassitunnistus** on lähtutavalt individuaalsest õppekavast klassi- ja aineõpetajate ning tugispetsialistide poolt antav kirjeldava tagasiside õpilase saavutatud õpitulemustele. Klassitunnistused koostatakse elektroonselt, prinditakse välja, allkirjastatakse ja edastatakse lapsevanemale. Nende koopiad säilitatakse õpilase kaustas.

Lapsevanemal on õigus kokkuvõtvaid sõnalisi hinnanguid vaidlustada ja taotleda nende muutmist 10 päeva jooksul pärast hinnangu teada saamist. Õpilase hindamisega seotud vaidlusküsimusi lahendab kool lapsevanema kirjaliku taotluse alusel, moodustades komisjoni, kuhu kuuluvad aineõpetajad, klassi õpetaja, direktor, õppejuht ja vajadusel lapsega tegelevad tugispetsialistid. Direktor teavitab otsusest kirjalikult lapsevanemat 5 tööpäeva jooksul peale otsuse vastuvõtmist. Kui lapsevanem ei ole otsusega nõus, võib ta pöörduda kooli õppe- ja kasvatustegevuse üle riiklikku järelevalvet teostava ametniku poole 5 tööpäeva jooksul alates otsusest teadasaamisest.

4.6. Klassi ja põhikooli lõpetamine, nominaalne õppeaeg

Toimetulekuõppel olev õpilane liigub igal õppeaastal järgmisesse klassi. Samas klassis õppivad õpilased võivad olla erinevatel arengutasemetel. Toimetulekuõpet lõpetav õpilane võib eri õppeainetes olla erineval arengutasemel.

IX klassi lõpetamisel väljastatakse õppenõukogu otsuse alusel põhikooli lõputunnistus õpilasele, kes on läbinud temale koostatud individuaalse õppekava.

Toimetulekuõppel õpilasele sätestatakse kooli õppekavaga **nominaalseks õppeajaks põhikoolis 11 õppeaastat**. 10. ja 11. õppeaastal koostatakse õpilasele kohustuslike ja valikainete kohta individuaalne õppekava **kuni 32 nädalatunni (toimetuleku õppekava) ja kuni 20 nädalatunni (hooldus õppekava)** ulatuses. Kooli põhjendatud otsus õppeaja pikendamise kohta keeldumise kohta vormistatakse kirjalikult ja toimetatakse õpilase vanemale või eestkostjale kätte posti teel või antakse kätte allkirja vastu hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal.

4.7. Lisaõpe põhikooli lõpetanutele

„Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse“ kohaselt võetakse lapsevanema soovil lisaõppesse õpilasi, kes on saanud samal aastal põhikooli lõputunnistuse ning kes ei ole valmis õpinguid jätkama või tööturule suunduma või kes ei pääsenud soovitud õppeasutusse. Lisaõppe kestus on üks õppeaasta.

Lisaõppe eesmärk on pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe sujuvaks jätkamiseks või üleminekuks tööturule.

Õppenõukogu teeb otsuse lisaõppele jätmise kohta hiljemalt lapsevanema avalduse esitamisele järgneva õppeperioodi jooksul. Õppenõukogu võib lapsevanema taotluse jätta rahuldamata, kui:

- õpilasel on puudest tingitud käitumishäired, mis võivad ohustada kaasõpilasi;
- õpilase saavutatud pädevusi ei ole võimalik oluliselt suurendada kasutades kooli olemasolevaid ressursse ja eripedagoogilist kompetentsi arvestavalt õpilase individuaalsete erisustega.

Lisaõppe ei ole määratud riikliku tunnijaotusega. Lisaõppes osalejale võimaldatakse juhendatud õpet 1050 õppetunni ulatuses (30 t nädalas). Juhendatud õpe koosneb **üldhariduslikust õppes** ja **kutsealasest ettevalmistusest** ning sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamisest. Lisaõppe õppekavasse võivad kuuluda põhikooli programmis olevad üldained ja valikained. Kutsealast ettevalmistust tehakse koostöös kohase õppeasutuse või tööandjaga või noore võimetele vastava sotsiaalhoolekande meetmetega kohandatud töö- või tegevuskeskusega.

Igale õpilasele koostatakse üleminekuplaan, kus määratakse selle õpilase konkreetne õppe sisu (päevakava, ained ja tegevused). Üleminekuplaani koostamisel arvestatakse õpilase teadmisi ja oskusi, õpilase ja vanema soove ja vajadusi ning kooli võimalusi.

4.7.1 Õppekorralduse põhimõtted

Lisaõppe eesmärgiks on põhiõpetuse tegevust jätkates toetada õpilase arengut ning vähendada tõrjutust ühiskonnas. Eesmärgiks on, et õpilane:

- õpib iseseisvust ja kohusetunnet ning arendab eneseväarikust;
- õpib koostööd ja teistega arvestamist;
- arendab õppimisoskust;
- arendab valmidust teha otsuseid ning planeerida edasiõppimist, valida elukutse ja kujundada tulevikku;
- õpib hindama oma tegevust ja teoks tegema oma plaane muutuvates olukordades;
- parandab eeldusi pääsemaks edasi õppima ning arendab õpingutes vajaminevaid teadmisi ja oskusi;
- õpib arendama oskusi tulla toime erinevates eluolukordades;
- tutvub õppimisvõimalustega kutseõppeasutuses, saab selgust elukutsevalikus;
- arendab sotsiaalseid oskusi.

Eisaõppe järel peaks igal toimetuleku õppekava õpilasel olema plaan edasiõppimiseks ja ka valmisolek seda alustada.

Lisaõppe läbimise võib korraldada põhikooli klassi(de) juures, eraldi lisaõppe rühmas, kutsekooli juures, praktikapaikades või (tulevastes) töökohtades. Õpilase klassi õpetaja otsusel võivad õpilased õppetöö läbida koolist väljaspool. Koostöös lapsevanemaga võimaldatakse ja soovitatakse õpilasel proovipäevi talle sobivas õppeasutuses või töökohas.

Üldharidusliku osa ained toetavad õpilase õppimisoskuste edasist arengut ja/või nende jätkuvat kasutamisoskust igapäevategevustes, kuid õpetuse perioodil tuleks läbi viia töökasvatust.

Üldainete ja valikainete kohta koostatakse õpilasele üleminekuplaan, mille üldeesmärk tuleb koolil planeerida, arvestades õpilase oskuste ja huvidega, lapsevanema ja/või võimalusel tulevase kutseõppeasutusega, lapse koduvalla sotsiaaltöötaja(te)ga. Üleminekuplaani loomist alustatakse hetkeseisu kirjeldamisega (õpilase vaatlus). Koostöös õpilase ja tema vanematega fikseeritakse kirjalikult eesmärk ja üldsisu. Täpsustatakse ülesannete jaotus erinevate spetsialistide vahel ja lepitakse kokku tegevuskavas (eeloskused, arendatavad oskused, eeldatavad tulemused, hindamiskriteeriumid).

Üleminekuplaan peab sisaldama:

- üldandmeid (ka õpilaseks võtmise alus);
- õppe eesmärke;
- õppe korraldust (õppeainete ja muude õppimiste tundide arv oma koolis ja/või kutsekoolis/asutuses, õppe rakendamise aeg);
- kodu ja kooli koostööd.

4.8 Loovtöö korraldamise põhimõtted

Toimetulekuõppe õpilane teeb loovtöö juhul, kui kooli õppenõukogu on otsustanud, et loovtöö tegemine on võimalik. Loovtöö sooritamine on põhikooli lõpetamiseks vabatahtlik.

Loovtöö on juhendatud õppeprotsess, mille käigus rakendab õpilane iseseisva töö oskusi ja omandatud teadmisi, arendab loovust ja kinnistab ning täiendab koolis omandatud.

Loovtöö on praktiline tegevus, mida õpilane suudab kooli lõpetamiseks juhendamise teel teostada.

Loovtöö teemavaliku teevad õpilased. Loovtööd võib teha nii individuaalselt kui ka kollektiivselt rühmatöö põhimõttel.

Loovtöö läbiviimise etapid

- Õpilane lepib juhendajaga 11.klassi alguses kokku teema ja valdkonna, milles loovtööd tegema hakatakse.
- Direktor kinnitab käskkirjaga loovtöö teemad, juhendajad ja õpilased, kes loovtöö sooritavad.
- Valmis töö esitatakse 11.klassi lõpus kõikidele õpilastele toimuval õppeaasta lõpetamise aktusel.

4.9. Distsantsõppe korraldamise alused, tingimused ja kord

Perioodil, mil koolihooned on õppijatele suletud, võib korraldada distantsõpet.

Kui distantsõpet korraldatakse viiruse leviku tõkestamiseks, siis tuleb otsus eelnevalt kooskõlastada Terviseametiga, mida rakendatakse üksnes äärmise vajaduse korral ja lühimaks hädavajalikuks ajaks, kuid mitte kauem kui 10 kalendripäeva, mille järgselt peab uuesti hindama distantsõppe vajadust.

Distsantsõppele üleminemisel tuleb jätta piisav aeg uue olukorraga arvestamiseks kõikidele osapooltele (töötajad, õpilased, vanemad), va juhul, kui selline nõue on tulnud Terviseametilt.

Haridusliku erivajadustega õpilase õpe võib toimuda vastavalt kehtivatele piirangutele koolis kontaktõppena, arvestades õpilaste individuaalset õppimissuutlikkust ja neile eritoe tagamise vajadust, mida kodustes oludes pakkuda ei suudeta. Seejuures on vaja luua õppimiseks keskkond, kus oleksid tagatud meetmed võimaliku nakkusohu ennetamiseks ja õpilaste hajutamiseks.

Distsantsõppe edukaks rakendamiseks tuleb:

- tagada igale õpilasele arenguks sobiv õppekeskkond, sh õppeks vajalikud vahendid;
- leppida klassipõhiselt kokku üks suhtlemiskeskond;
- anda õpilastele rohkem praktilisi tegevusi;
- tuleb arvestada kõikide õppijate vajaduste ja võimetega;
- tagatud peab olema õppijate vaimse ja füüsilise turvalisuse ning tervise kaitse;
- tagatud peab olema igapäevane juhendatud õpe õppetunni ajal, sh individuaalseks juhendamiseks ja tagasisideks;
- veebitund ei tohiks olla pikem kui 20 minutit. On soovitatav, et õpetaja kohtuks õpilastega lühidalt iga õppetunni alguses või kindlal ajal õppepäeva jooksul;

- tagada iga õpilasega kontakt ja pöörata õpilastega suhtlemisele suuremat tähelepanu kui tavaolukorras;
- Kodutööde andmisel lähtuda põhimõttest, et õpilane kordab ja kinnitab õpitut. Vajadusel, kui kodutööd õpilane iseseisvalt teha ei suuda, siis võib ka kodutööst loobuda;
- pidevalt suhelda lapsevanematega ja koguda tagasisidet;
- tagada andmekaitset reguleerivate õigusaktide nõuete täitmine;
- tagada tugi- jm teenused;
- tagada vajadusel õpilaste toitlustamine.

Distantsõppe rakendamiseks on õpetaja hinnanud selle mõistlikuks ja lapsevanem andnud oma nõusoleku selle kohta, et nad on valmis võtma vastutuse õpilase tervise ja turvalisuse tagamise eest koolipäeva vältel. Kui lapsevanemad valdavalt nõusolekut ei anna või õpilasele ei ole võimalik tagada vajalikku õppekeskkonda väljaspool kooli, siis distantsõpet läbi viia ei saa.

4.10. Karjääriinfo ja nõustamise korraldus

Karjääriõppe või -nõustamise eesmärgiks on toetada põhikoolilõpetajat oma isikuo-omaduste ja reaalsete võimaluste hindamisel ning karjääriotsuste tegemisel või eneseteostuse valikutel.

Karjääriteenust osutab või korraldab klassi õpetaja koos HEV koordinaatoriga koostöös lähima nõustamiskeskusega vastavalt õpilase võimetele. HEV koordinaator kogub infot ja nõustab õpilast ning lapsevanemat edasistest õppimis- ja tugikeskustes osalemise võimalustest ning organiseerib koostöös lapsevanematega kohtumisi ning õppekäike HEV õpilastele koolijärgset õpet või tegevust pakutavatesse õppeasutustesse ja tugikeskustesse.

4.11. Vanemate teavitamine ja nõustamine

Kooli kodulehel on lapsevanemale kättesaadav järgmine vajalik info:

- kooli kodukord;
- kooli põhikiri;
- kooli arengukava;
- õppekava;
- õpilaste vastuvõtu kord.

Õppetöö korralduse ja sisu, kodukorra, hindamise, päevakava, käitumise, õppeperioodil käsitletavatest teemadest, klassi ja kooli üritustest saab lapsevanem klassi õpetajalt kooliaasta algul toimival klassi koosolekul ja jooksvalt õppetöö vältel õpilaspäeviku/ koolikodu vihiku/e-posti/ekooli/telefoni kaudu või muul viisil vastavalt eelnevale kokkuleppele vanemaga.

Lastevanemate üldkoosolek toimub vähemalt üks kord õppeaastas.

Lapsevanem saab vajadusel ja eelneval kokkuleppel nõustamist õpilase arengu, toimetuleku ja õpetamise toetamiseks õpetajalt/aineõpetajalt, HEV koordinaatorilt, tugispetsialistilt.

Õpilase arengu toetamiseks korraldatakse vähemalt üks kord õppeaasta jooksul arenguvestlus, mille põhjal lepitakse kokku edasises õppes ja arengu eesmärkides.

Tagasisidet õpilase arengust, õpitulemustest, käitumisest ja hoolsusest antakse lapsevanemale õppeperioodi vältel suuliselt või kirjalikult (e-post, õpilaspäevik, kool-kodu vihk, telefon, eKool jms).

5. Üldine õppeprotsess, selle diferentseerimine ja planeerimine

5.1. Põhitunni ülesehitus

Põhitund koosneb järgmistest osadest:

- Tunni alustamine nn. rütmiline osa (häälestavad ja üldorienteerivad rütmilis- liigutuslikud muusika ja kõneharjutused) – aktiveerib, harmoniseerib ja koondab õpilast.
- Kordamine. Eelnenud õppeprotsessi jätkamine, teadvustav osa – (õpilased aktiveeritakse moodustama eelmise korra ainekust isiklike mäluvilte, õpitu kokkuvõtte viimistletakse õppeprotsessi tulemusena töövihikusse) aktiveerib kujutlusvõimet.
- Uue ainekutu tutvustamine, kunstiline osa – (õpetaja jutustab elavalt iseloomustades pildiõpetusest lähtuvalt) aktiveerib tundeelu.
- Õpetatu süvendamine, praktiline osa – (käsitletu töötatakse tegevusliku kasvatusprintsiipidest lähtuvalt läbi liikudes, mängides, joonistades, maalides jne.) rakendab tegevusse ja kujundab tahet.
- Tunni lõpetamine, rahunemine – (õpilased viiakse harmooniliselt rahunemiseni, näiteks sobiva kõne või muusikaharjutuste kaudu või mõnel muul harjumuspärasel viisil. Ka jutustamishetk, eriti peaainetunni lõpul on selleks kohane.) viib õppetunni ajal käivitunud protsessid rahu olukorda ja seeläbi tekitab uut õppimisvalmidust.

Ülaltoodud õppetunni ülesehitus arvestab inimese keskendumisvõime iseloomulikku rütmi ja puudutab järk-järgult õpilast tervikuna. Intellektuaalset pingutust, tähelepanelikkust ja täpsust eeldav osa on tunni alguses. Järgmine, tundeelu puudutav osa pakub lastele vabanemist, tundeelamuse ja elustumise perioodil. Praktiline ja seeläbi ergutav etapp on tunni lõpposas.

Õppetunni rütmistamine võtab arvesse ka loomuliku vajaduse vastuvõtva ja väljasuunatud tegevuse vaheldumiseks, “sisse- ja väljahingamiseks”. Esimene, mäluvilte moodustamine etapp lähtub õpilase oma aktiivsusest. Uue materjali omandamise etapis on õpilane vastuvõtjaks. Sellele järgnevas etapis omakorda (väljasuunatult) aktiivne. Tunni algus on iseloomult omaalgatus aktiveeriv, lõpp peaks selle viima puhkeseisundisse. Sel viisil üritatakse juhtida õpilase jõukasutuse kontsentratsiooni õppetunni vältel.

5.2. Nädala tööritm

Tunniplaani ülesehitades tuleb õppetunde järjestades arvestada ööpäevase rütmi seotust loomulike teadvusseisundite vahetumisega. Seetõttu tuleb ärkvel teadvust nõudvad ained, nagu põhiained, paigutada hommikul esimesteks tundideks. Nendele võivad järgneda liikumis- ja kunstiained ja käsitöö. Liikumis-, kunsti- ja käsitööained püütakse võimaluse

korral paigutada erinevatele nädalapäevadele, et nende teraapiline mõju jaguneks võimalikult ühtlaselt.

5.3. Epohhiõpe

Õppeaasta jooksul toimub õpetaja töö epohhides, mille pikkusteks on 3-4 täisnädalat. Ta süveneb koos lastega mitme nädala jooksul ühte õppeainesse, lapsed õpivad palju ja süvenevad ainesse, saavutades häid tulemusi – siis eemalduvad sellest ainetest ja lasevad üksikasjadel unustusse vajuda. Õpetaja jaotab epohhid nii, et lapsed erinevad jõud ja võimed areneksid harmooniliselt. Alguses on ainete valik veel väike, lapse kasvades see avardub.

Õpetaja planeerib enne kooliaasta algust terve kooliaasta epohhid ja nende pikkused. Õpetaja arvestab klassi pedagoogilist olukorda ja teeb sellest lähtuvalt muutusi ja otsustab, millisele ainele rohkem ja millisele vähem aega planeerida. Eelneva epohhi olulisem materjal korraldatakse järgmises epohhis. Epohhide planeerimine on väga oluline, kuna õpetajal ei ole õpikut ja ta komponeerib ise terveks aastaks klassile sobiva õppematerjali.

5.4. Kooliaasta rütm

Õpetuses võetakse arvesse aastaegade vaheldumine ning võimalusel sellega seotud sise- ja välitööd. Epohhide järjekorda planeerides vahetatakse loodusteaduslikke, matemaatilisi ja humanitaaraineid ning püütakse panna need kokku kõlama aastaegade vaheldumisega.

Koolitööd liigendatakse tähistades erinevate aastaegade pidusid ühiselt ja/või klassikaupa. Sügisel tähistatakse Mihkclipäeva ja Mardipäeva, sealt liigutakse edasi jõuluaega, mille algust tähistatakse adventipeoga. Adventiaeg on seotud jõuluks valmistumise eriliste töödega ja see lõpeb ühise jõulupeoga. Talvel korraldatakse koolis vastlapidu ja karneval ning kevadel valmistatakse ülestõusmispühadeks. Ühiste pidude ettevalmistamine on jaotatud ära klasside vahel. Kooliaasta lõpetatakse ühise kevadpeoga.

5.5. Läbivad teemad

Läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas tähtsustatud valdkondi ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

Läbivate teemade õpe realiseerub eelkõige:

- õppekeskkonna korralduses – kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õppekeskkonna kujundamisel arvestatakse läbivate teemade sisu ja eesmärgi;
- aineõppes – läbivatest teemadest lähtudes tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitlused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi aineüleseid, klassidevahelisi ja ülekoolilisi projekte. Õppeainete roll läbiva teema õppes on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev, olenevalt sellest, kui tihe on ainevaldkonna seos läbiva teemaga;
- valikainete valikul – valikained toetavad läbivate teemade taotlusi;

- läbivatest teemadest lähtuvas või õppeaineid lõimivas loovtöös – õpilased võivad läbivast teemast lähtuda selle loovtöö valikul, mida tehakse kas iseseisvalt või rühmatöona;
- korraldades võimaluse korral koostöös kooli pidaja, paikkonna asutuste ja ettevõtete, teiste õppe- ja kultuuriasutuste ning kodanikuühendustega klassivälisest õppetegevust ja huviringide tegevust ning osaledes maakondlikes, üle-eestilistes ja rahvusvahelistes projektides.

Õpetuses ja kasvatuses käsitletavat läbivad teemad on:

- elukestev õpe – taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas;
- keskkond ja jätkusuutlik areng – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust;
- kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele;
- kultuuriline identiteet – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;
- teabekeskond – taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi;
- tervis ja ohutus – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;
- väärtused ja kõlblus – taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.
- tehnoloogia ja innovatsioon - tunniteema mitmekesistamine (õppevideod, muusika kuulamine jm), tehnoloogia kasutamine suhtlusvahendina (nt tahvelarvutid, mobiiltelefonid, arvuti), 3. arenguastmes valikainena arvutiõpetus.

5.6. Õppekava mitmekesistamiseks ja õppetöö toetamiseks kavandatud tegevused

Õppekeskkonna mitmekesistamiseks ja õppetöö toetamiseks kavandatakse koolis lisaks tunniplaanijärgsele õppetööle erinevaid üritusi, õppekäike, väljasõite, huviringitegevust, osaletakse projektides, konkurssidel, võistlustel.

- **Kooliruumidest väljaspool toimuv õppetöö.** Kooliväliseks õpetuseks loetakse tutvumiskäigud, väljasõidud, õpperetked, temaatilised päevad, näituste külastamine ja üksikud väljaspool kooli läbiviidavad õppetunnid. Väljaspool kooli antav õpetus korraldatakse kas õppeplaaniga kohaselt või õpetaja algatusel vastavalt vajadusele ja võimalustele. Õppekäikudel osalemise juhised asuvad dokumendis „Hilariuse Kooli õppekäikude läbiviimise kord”.
- **Üritused.** Koolis viiakse läbi mitmeid traditsioonilisi ühisüritusi lähtuvalt tähtpäevadest ja aastaegadest: kooliaasta avaaktus, mihkclipäev, õpetajate päev, martinipäev, kadripäev, advendiring, jõulupidu, sõbrapäev, vastlapäev, EV aastapäev,

emakeelepäev, Suur Reede, emadepäev, perepäev, lõpupidu. Ürituste ettevalmistamisel ja läbiviimisel kaasatakse õpilasi ja kolleege. Lisaks toimuvad klassisisesed üritused vastavalt lapsevanemate soovidele ja klassi võimalustele. Kõik õppeaasta jooksul toimunud ühisüritused fikseeritakse üldtööplaanis ja sisehindamistabelis.

- **Huviringid.** Igal õppeaastal avatakse tasuta või tasulisi huviringe õpilastele. Ringide valik sõltub kooli võimalustest ja õpilaste/lastevanemate soovidest. Huviringide töö eesmärk on suunata õpilasi tegelema mõne huvialaga. Huviringitunnid toetavad koolis läbiviidavat õppetööd. Huvitegevus toimub tunnivälisel ajal. Ringide tööd juhivad ringijuhid, töö planeerimiseks ja tegevuses fikseerimiseks kasutatakse ringitöö päevikut.
- **Osalemine projektides, konkurssidel, võistlustel.** Võimalusel osaleb kool erinevates projektides (koolisisesed, koolidevahelised, linnadevahelised, rahvusvahelised), konkurssidel, võistlustel. Kool lähtub projektide kavandamisel traditsioonidest ja on avatud uutele projektidele. Osalemist projektides, konkurssidel, võistlustel käsitletakse õppetöö osana ning kool toetab igati õpilaste osalemist nendes ja kooli esindamisega seotud tegevustes ning osutab igakülgselt kaasabi vastavalt võimalustele ja vajadustele. Osavõtt nendes tegevustes on õpilasele vabatahtlik ja toimub vastavalt projekti vmt juhendile ja korrale.

5.7. Õppekava rakendamist toetavad tegevused ja tugiteenused

Õppekava rakendamist toetavaks tegevuseks ja õppekorralduse paremaks toimimiseks korraldatakse lisaks õppenõukogu koosolekutele ka kooli pedagoogide ja tugispetsialistide nõupidamisi, meeskonnatööd, HEV ümarlaudu, koostatakse ja täidetakse individuaalse arengu jälgimise kaarte, olukorra kaardistamise tabelit, käitumise A-B-C analüüsi ja arenguprofiili, õnnetusjuhtumi registreerimislehte ja turvaplaani.

Õpilase arengu toetamiseks teeb kool koostööd psühholoogi, eripedagoogi, logopeedi ja sotsiaalpedagoogiga. Koolis tagatakse tasuta eripedagoogi, logopeedi, psühholoogi teenus.

Õppekorralduse põhimõtted ja tugiteenuste kirjeldus on välja toodud dokumendis „Hilariuse Kooli hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse põhimõtted ja tugiteenuste rakendamise korraldus”.

5.8. Õpetaja tööplaani ja tugispetsialisti tööpäeviku koostamise põhimõtted

Õpetaja tööplaani on dokument, mille alusel toimub õppetöö õppetundides. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekursiooni, õppekäigu või õuesõppena. Õpetaja koostab oma tööplaani võttes aluseks kooli õppekava üldosa, ja ainekavad ja õppeaasta üldtööplaani. Tööplaani peab arvestama klassi omapära ja suundumust, kooli arengusuunda ja eripära, õpilaste võimeid ja neile koostatud individuaalseid õppekavasid, kasutatavat õppekirjandust ja -materjale, õpetajate vahelist koostööd ning kooli materiaalseid ressursse. Tööplaani on vormistatud õppeperioodide, poolaastate või õppeaasta kalenderplaani-

na, mille õppesisu liigendatakse ulatuslikumate õppeteemade järgi. Näidatud on olulisemad alateemad, käsitletavad põhimõisted, eesmärgid ning omandatavad oskused ning võimalusel ka õppekirjandus ja -vahendid.

Tööplaani koostamine ja arendamine kuulub õpetaja pädevusse.

Tugispetsialistide tööpäevikute täitmise kord

- iga koolis töötav tugispetsialist (logopeed, eripedagoog, psühholoog) täidab päevikut e-koolis;
- tööpäevikut võib pidada paber kandjal või elektrooniliselt. Paber kandjal tööpäevik vormistatakse vihikusse või kausta, elektrooniliselt peetav tööpäevik printitakse välja 1 kord õppeaastas;
- tööpäevik sisaldab järgmisi valdkondi: põhiandmed (õppeaasta või periood, spetsialisti nimi ja valdkond), tööajad (tööaeg lastega ja üldtööaeg), kellaajaliselt individuaalne töö/alarühmatöö koos laste nimedega, iga lapse töö eesmärgid ja planeeritud tegevused, jooksev töö (kuupäevaliselt laps, töö/tunni sisu, märkused), nõustamine (kuupäevaliselt nõustatav ja nõustamise lühikokkuvõte);

Õpetaja hoiab paber kandjal tööplaanid ja tugispetsialist tööpäevikuid igapäevaselt oma töökohal **klassiruumis lauasahelis**. Kõik paber kandjal tööplaanid/tööpäevikud edastatakse õppeaasta lõpus arhiivi säilitamiseks vastavalt asjaajamiskorrale.

5.9. Valikõppeained

Valikõppeainete valiku teeb õppenõukogu koostöös lastevanematega 7. klassi teisel poolaastal hiljemalt märtsi lõpuks. Valikainete sisu valitakse vastavalt kooli võimalustele ja lastevanemate ning õpilaste soovidele.

Võimalik valikõppeainete loetelu:

- käsitöö: õmblemine; kanga kujundamine; punumine, kudumine, heegeldamine; viltimine;
- savitöö;
- kangakudumine,
- puutöö;
- kodundus;
- arvutiõpetus;
- inglise keel

Valikõppeainete eesmärk on oskuste ja teadmiste praktiline omandamine valmistamiseks õpilasi ette jätkuõppeks, igapäeva eluülesannetega hakkama saamiseks ja vaba aja sisustamiseks. Vajadusel süvendatakse või harjutatakse üldainetes ja tööõppes õpitut.

6. Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Hilariuse Kooli õppekava on avatud pidevaks arendamiseks, sh seoses muudatustega haridusalasest seadusandluses. Muudatused kooli õppekavasse teeb õppenõukogu või direktori

moodustatud õppekava rühm. Muudatused kooli õppekavas esitatakse enne kehtestamist arvamuse avaldamiseks õppenõukogule ja kooli hoolekogule. Kooli õppekava kinnitab kooli direktor.

LISA 1 Individuaalne õppekava

HILARIUSE KOOLI INDIVIDUAALNE ÕPPEKAVA

ÕPILANE

Nimi:

Sünniaeg:

Aadress:

Emakeel:

Klass:

LAPSEVANEMAD/ HOOLDAJAD

Nimi: Nimi:

Aadress: Aadress:

Telefon: Telefon:

e-post: e-post:

IÕK koostajad:

IÕK koostamise aeg (kuu ja aasta):

IÕK rakendamise periood:

IÕK koostamise alus:

IÕK koostamise aluseks on põhikooli riiklik lihtsustatud õppekava lisa 2 (toimetulekuõpe).

DIAGNOOS (LISAPUUED JA KÕNE DIAGNOOS):

PIIRANGUD, ALLERGIAD JM:

ABIVAHENDID:

VAJALIKUD TUGITEENUSED:

Soovitused:

MUUTUSED:

ENESETEENINDUSOSKUSED

RIIETUMINE

HÜGIEEN

SÖÖMINE

INFO SAAMINE

Soovitused:

MUUTUSED:

MOTOORSED OSKUSED

Soovitused:

MUUTUSED:

VAIMSED VÕIMED

HUVID JA MOTIVATSIOON

KOGNITIIVSED OSKUSED

ÕPIOSKUSED

EMOTSIONAALNE SEISUND JA KÄITUMINE KOOLIS.

MUUTUSED:

ÕPPETÖÖ KORRALDUS

KLASSIKOMPLEKT

ÕPPETÖÖ ÜLDINE ÜLESEHITUS

ÕPPETÖÖ KORRALDUS VALDKONNITI

Eesti keel

Eesmärgid	Meetod ja vahendid

Elu- ja toimetulekuõpe

Eesmärgid	Meetod ja vahendid

Matemaatika

Eesmärgid	Meetod ja vahendid

Kunst- ja käeline tegevus

Eesmärgid	Meetod ja vahendid

OSALEMINE RINGIDES JA HUVIALATEGEVUSTES

.....

VANEMA ARVAMUS (ootused, ettepanekud) LAPSE ÕPPIMISEST JA TOI-METULEKUST

.....

ANDMETE AVALIKUSTAMINE

Õpetaja..... võib olla ühenduses erinevate lapsega tegelevate spetsialistidega ja jagada nendega lapse andmeid puuduvat infot vastavalt andmekaitse-seadusele.

INDIVIDUAALSE ÕPPEKAVA KINNITAMINE

(nimi, allkiri, kuupäev)

Klassiõpetaja

Lapsevanem

Kooli direktor

LISA 2 Klassitunnistus

KLASSITUNNISTUS **Õpilase Nimi**

Hilariuse Kool

... klass

20..../20.... õppeaastal

2 lauset üldist iseloomustust sissejuhatuseks.

ENESETEENINDUSLIKUD OSKUSED

MOTOORSED OSKUSED

VAIMSED VÕIMED

Huvid ja motivatsioon

Kognitiivsed oskused

Õpioskused

Emotsionaalne seisund ja käitumine koolis

ÕPPETÖÖ TULEMUSED VALDKONNITI

Eesti keel

Elu- ja toimetulekuõpe